

TORSTEN BENGTTSSON

SIDAN 1

Gustavianska tiden

Lärarmaterial

VAD HANDLAR BOKEN OM?

Den här boken handlar om den gustavianska tiden. Du får veta vad Gustav III gjorde som kung i Sverige, om han var populär och hur han dog. Du får även följa Olof, som är en skomakarpojke som råkar höra en hemlighet när han är på slottet.

LGR 11 CENTRALT INNEHÅLL SOM TRÄNAS

- Lässtrategier för att förstå och tolka texter från olika medier samt för att urskilja texters budskap, både de uttalade och sådant som står mellan raderna. (SV åk 4–6)
- Språkliga strategier för att minnas och lära, till exempel tankekartor och stödord. (SV åk 4–6)
- Hur historiska personer och händelser, till exempel drottning Kristina, Karl XII och häxprocesserna, har framställts på olika sätt genom olika tolkningar och under skilda tider. (HI åk 4–6)

ELEVERNA TRÄNAR FÖLJANDE FÖRMÅGOR

- Formulera sig och kommunicera i tal och skrift.
- Läs och analysera skönlitteratur och andra texter för olika syften.
- Anpassa språket efter olika syften, mottagare och sammanhang.
- Använda en historisk referensram som innefattar olika tolkningar av tidsperioder, händelser, gestalter, kulturmöten och utvecklingslinjer.

LGRS 11 CENTRALT INNEHÅLL SOM TRÄNAS

- Lässtrategier för att avkoda och förstå texter. (SV åk 4–6)
- Språkliga strategier för att minnas och lära, till exempel tankekartor. (SV åk 4–6)
- Tidslinjer. Begreppen dåtid, nutid och framtid. (SO åk 4–6)

ELEVERNA TRÄNAR FÖLJANDE FÖRMÅGOR

- Tala och samtala i olika sammanhang.
- Läs, förstå och reflektera över olika texter.
- Skriva texter för olika syften och mottagare.
- Jämföra och reflektera över olika historiska händelser, gestalter och tidsperioder.

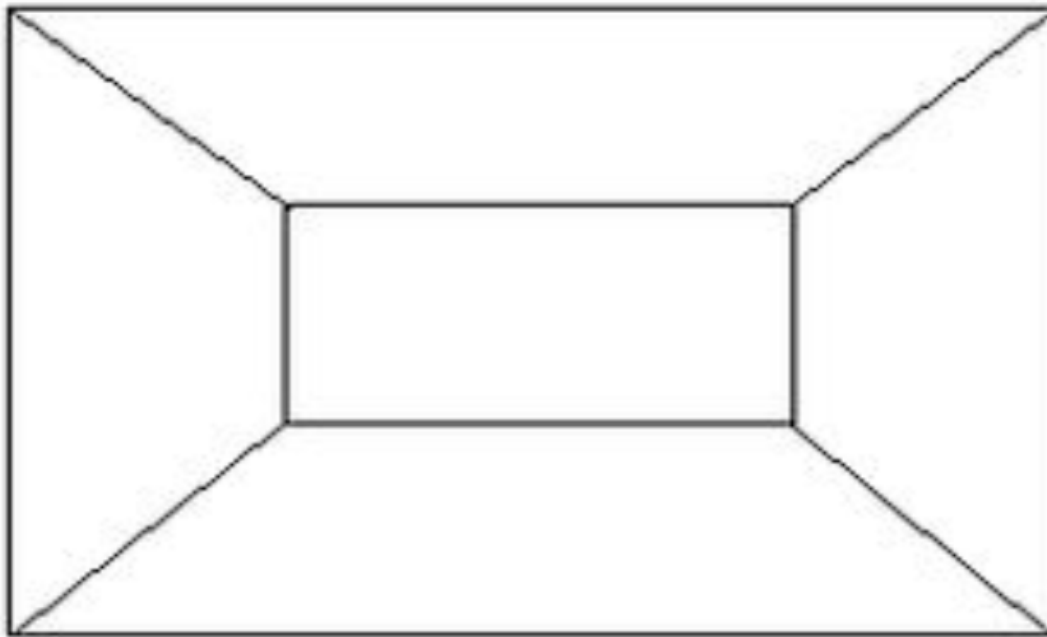

MÖTAS PÅ MITTEN

Dela in eleverna i grupper om fyra. Ge varje grupp ett A3-papper som du har delat in i fyra fält plus ett fält i mitten (se nedan). Längst upp på pappret skriver du: Vad i boken tyckte du var intressant?

Uppgiften för eleven är att under fem minuter enskilt fundera över frågan du har skrivit överst på pappret, och skriva sina tankar i var sitt fält.

När fem minuter har gått, berättar alla i gruppen för varandra vad de har skrivit. Saker som gruppen har gemensamt, skrivs i mitten. Om någon elev har skrivit något som de andra inte har skrivit, men som de håller med om, kan detta också skrivas i mitten. Avslutningsvis får en elev i varje grupp läsa upp det som står i mitten för den stora gruppen.

NYHETSARTIKEL

Eleverna ska låtsas att de är reportrar på en tidning under 1700-talet. De ska skriva en "nyhetsartikel" om en händelse från gustavianska tiden med exempelvis de här rubrikerna:

- Gustav III mördad
- Maskeradbal på slottet
- Kriget mot Ryssland – ingen hit

SANNINGSJAKTEN

I sanningsjakten får eleverna skapa eget innehåll till varandra, som utvecklar resonemang och tankar i flera steg. Börja med att se till att eleverna har förstått eller bemästrat innehållet i boken *Gustavianska tiden*. Sedan följer en jakt på sanningen ... för vad är egentligen sant eller falskt?

Dela in eleverna i par.

- Eleverna öppnar ett uppslag i en sanningsjakten-bok, i detta fall *Gustavianska tiden*.
- Paret diskuterar vad de har lärt sig av boken. Du kan göra en tankekarta över området för att aktivera kunskaperna.
- Sedan skriver paret ett falskt och ett sant påstående utifrån sina kunskaper. Dessa skrivs längst upp på ett papper med två spalter eller på två papper med skrivutrymme under påståendet på varje sida. Utmana eleverna att vara kluriga med sina påståenden.
- När alla par har skrivit ett sant och ett falskt påstående, får alla grupper rotera ett steg i klassrummet till ett nytt bord.
- Varje par läser en annans grupps påståenden och diskuterar med varandra vad de tror.
- Paret ska sedan motivera vilket påstående de tror är falskt och vilket de tror är sant. De ska skriva varför de tror det, med utvecklade meningar under påståendena.
- Sedan roterar paret till ett nytt ställe med två nya påståenden.
- Varje par läser påståendena och de svar som finns från det tidigare paret.
- Paret ska nu komma på ett nytt svar som inte är detsamma som de tidigare har skrivit, och som svarar på frågan om påståendet längst upp är sant eller falskt. De kan förklara på ett nytt sätt eller utveckla föregående svar.

FACIT

Läsförståelse

Frågor på raden (Du hittar svaret på raden, direkt i texten.)

1. Vad gjorde Gustav III för att få makten i Sverige?
Gustav III genomförde en statskupp för att få makten i Sverige.
2. Vilken tid i historien kom före den gustavianska tiden?
Tiden före den gustavianska tiden kallas frihetstiden.
3. Hade de flesta människor en titel under den här tiden?
De flesta människor var fattiga och hade ingen titel.
4. Nämn två anledningar till att befolkningen ökade så mycket.
Exempel:
Det var inte lika många krig och färre soldater dog.
Jordbruket gav bättre skördar och mer mat tillbefolkningen.
Man började odla potatis som gjorde att fler kunde äta sig mätta.
Fler barn överlevde sina första år
5. Varför var många missnöjda med Gustav III?
Många var missnöjda med Gustav III för att han gjorde långa resor i andra länder. Han förbjöd också folk att bränna sitt eget brännvin.
6. Hur gjorde människorna för att dölja att de luktade illa?
De använde parfym för att dölja att de luktade illa.
7. Vilket ord kan man använda istället för kung?
Man kan använda ordet majestät istället för kung.
8. Vad grundade Gustav III som finns kvar än idag?
Gustav III grundade Svenska Akademien som finns kvar än idag.
9. Vem tömde dasstunnorna när de blev fulla?
Det var kvinnor som fått det som straff att tömma dasstunnorna.
10. Vad gjorde Gustav III för att bli populär hos folket?
Gustav III startade krig med Ryssland för att bli populär hos folket.
11. Vem dödade Gustav III?
Jacob Johan Anckarström dödade Gustav III.
12. Hur dog Gustav III?
Gustav III dog av ett pistolskott och såret blev infekterat.
13. Varför blev kriget mot Ryssland som Gustav IV Adolf startade en katastrof?
Kriget blev en katastrof för att Sverige förlorade Finland till Ryssland.

14. Hur förlorade Gustav IV Adolf makten i Sverige?
Gustav IV Adolf förlorade makten genom att han blev avsatt.
15. När slutade den gustavianska tiden?
Den gustavianska tiden slutade när Gustav IV Adolf avsattes.

Frågor mellan raderna

(Du måste tänka efter när du har läst texten. Genom ledtrådar i texten hittar du svaret.)

16. Vilket yrke hade de flesta människor under den här tiden?
De flesta var bönder under den här tiden.
17. Vilken regel bröt Gustav III mot för att bli populär hos folket?
Gustav III bröt mot regeln att kungen inte fick starta krig om inte landet blev anfallet.
18. Vad var det som avslöjade Anckarström?
Det var hans pistol som avslöjade honom. En smed kände igen pistolen.
19. Vilken yrkesgrupp tror du behandlade Gustav III när han blev skjuten? Var det en läkare, en kvacksalvare eller en fältskär? Motivera ditt svar.
Eget svar.

Frågor bortom raderna (Fundera och ge egna svar.)

20. Ta reda på hur många fler invånare det bor i Stockholm idag jämför med under den gustavianska tiden.
Eget svar.
21. Ordet *enväldig* betyder att en enda person bestämmer i landet. Det finns länder i världen där det fortfarande är så att en eller några personer bestämmer i landet. Ta reda på ett annat ord istället för *enväldig*.
Istället för enväldig kan man exempelvis säga diktator.
22. Varför tror du att kvinnor fick som straff att tömma dasstunnorna i staden?
Eget svar.
23. Varför tror du att sjukdomar som kolera, mässling och smittkoppor var vanliga på den tiden?
Eget svar.

SANT ELLER FALSKT OM GUSTAVIANSKA TIDEN

	Sant	Falskt
1. Gustavianska tiden var under 1600-talet.		X
2. Gustav III gillade teater.	X	
3. Gustav III fick tre barn.		X
4. Carl Michael Bellman uppfann vaccinet.		X
5. Edward Jenner var läkare.	X	
6. På 1700-talet dog många av svininfluensan.		X
7. I staden var det smala gator.	X	
8. Gustav III var en populär kung.		X
9. Gustav IV var skild.	X	
10. Färre antal människor dog under gustavianska tiden.	X	

ROMERSKA SIFFOR

Romerska siffror	Arabiska siffror
XVI	16
XX	20
VIII	8
LII	52
IX	9
M	1000
XIV	14